

Mozes

Thema: De woestijnreis
Exodus 2:1-15

a. De woestijnreis (Ex. 2: 1-10)

UITLEG VAN DE TEKST

In het gedeelte waarin ons de geboorte van Mozes wordt verteld, worden de namen van de ouders niet genoemd. Het enige wat wordt verteld, is dat zij afkomstig zijn uit de stam van Levi, het toekomstige priestergeslacht. Pas later (Ex. 6: 19) worden de namen van Aram ('hoog') en Jochebed ('heerlijkheid van de HEERE') genoemd. Gemakshalve gebruiken we hier al hun namen. Jochebed verwacht een kind in de periode waarvan aan het einde van het vorige hoofdstuk melding is gemaakt. Farao onderdrukt het volk en wil de jongetjes laten doden. Eerder al, voordat Farao zijn wrede plannen kenbaar maakte, werden in het gezin van Aram en Jochebed een meisje en een jongen geboren: Mirjam en Aäron. Blijde verwachting maakt van de omstandigheden bange verwachting. Immers wanneer het kind een jongetje zal zijn, zal het moeten sterven. Als het kind, een jongetje, geboren wordt, ziet Jochebed de schoonheid van het kind en verbergt het voor de mannen van Farao. Het schoon wat Jochebed in haar kind ziet, wordt wel eens geassocieerd met de schoonheid van Gods scheppingswerk zoals ons dat aan het begin van de Bijbel wordt verteld. In de Hebrëenbrief echter wordt het zien van de schoonheid van het kind verbonden met het geloof. Het geloof doet Jochebed iets bijzonders zien in haar kind, daardoor vreest zij het gebod van de koning niet. Drie maanden lang verbergt Jochebed haar kind voor de vijanden. Maar dan breekt er een moment aan dat dit niet meer kan. Het is niet meer vol te houden. Een kind van een maand of drie kan al flink van zich laten

horen. Elk ogenblik kunnen de beulen van Farao de kamer binnenstappen om het kind op te eisen. Wat moet Jochebed nu doen? Als verbergen niet meer mogelijk is, neemt zij een kistje van biezen. De benaming voor dat kistje vinden we in de Bijbel alleen terug m.b.t. de ark van Noach. Nadat Jochebed het kistje waterdicht heeft gemaakt, legt ze haar kindje daarin. Daarna legt zij het kistje in de biezen, tussen de begroeiing aan de oever van de rivier. We hebben hier waarschijnlijk te maken met een rietachtige begroeiing, de papyrus die in Egypte vaak voorkwam als oeverplant aan de rivier. Het is dezelfde rivier de Nijl waar al zoveel kinderen zijn omgekomen. Mirjam, de zus van het kleine jongetje, houdt zich in de buurt verborgen. Even later nadert er een vorstelijk gezelschap. De dochter van de Farao komt, omstuwd door haar hofdames, naar de rivier om zich te wassen. Wat zullen ze verwonderd zijn geweest bij het zien van dat kistje. Sommige uitleggers veronderstellen dat het biezen kistje geleken moet hebben op de mandjes waarin afgodsbeelden werden meegenomen op de processietochten die schepen door de rivier de Nijl maakte. Dan zou ze gedacht kunnen hebben dat één van die schepen zo'n mandje heeft verloren. Dan zal dat mandje uit eerbied voor de goden moeten worden meegenomen en met de grootste mogelijke eer moeten worden behandeld. Het wordt echter al snel duidelijk dat hier iets anders aan de hand is, iets onbegrijpelijks. In het mandje ligt een kind. Het is gaan huilen. Het wiegen door de deining van het water is gestopt. Nee, het is geen godenzoon, het is een kind van de Hebrëen. En dat kind hoort volgens de vader van de prinses hier in de Nijl thuis, maar dan zonder dat beschermende mandje. Zal ook dit kind in de Nijl moeten

worden gegooid? Zal het als een offer worden neergelegd in de rivier die door de Egyptenaren als een god wordt aanbeden? Als de prinses het huilende jongetje ziet, weet ze het direct zeker: dit kind mag niet sterven, koste wat het kost zal ze dit kind in het leven houden. Ze zal dit kind beschermen, dit kind van de Hebreëën. Het kind wordt daarom uit het water gehaald, het kind wordt gered. Plotseling staat daar een meisje voor haar. Dat meisje weet wel iemand die dat kind kan voeden zolang dat nodig is. Zo krijgt moeder Jochebed haar kind voorlopig terug. Voor het voeden van haar kind wordt ze door de prinses betaald. Hoogstwaarschijnlijk is deze prinses het enige nog in leven zijnde kind van de Farao. Als het baby'tje zonder de melk van de moeder kan (dat was als het kind een jaar of drie was), zal het definitief afgestaan moeten worden aan de prinses. Aan het hof zal hij worden opgevoed en onderwezen. Aan het eind van dit gedeelte wordt de naam van Mozes genoemd. De prinses zal niet geweten hebben dat deze naam niet alleen een Egyptische naam is, maar evenzo een Hebreeuwse. Zal ze werkelijk gedacht hebben het verleden te kunnen afbreken? Mozes betekent in het Hebreuws 'uitgetrokken'. De prinses ziet achter het kind het water, de rivier de Nijl. 'Mozes', zegt ze, 'is het kind van het water, het kind dat ik uit het water heb gered.' De prinses laat zichzelf doorklinken in de naam.

TER OVERWEGING

We kunnen het verhaal actualiseren door te verwijzen naar de in dierentuinen aanwezige krokodillen. In de rivier de Nijl zwommen er heel wat. Je kunt je toch niet indenken dat een moeder haar kind in de buurt van zulke dieren neerlegt? Of zal het hier om een plaats zijn gegaan die was afgeschermd van de krokodillen, zodat de prinses er rustig kon baden?

We kunnen ook insteken bij het gegeven dat veel vrouwen hun kind ter wereld brengen op het moment dat er van alle kanten gevaar dreigt. Denk aan moeders in vluchtelingenkampen of bij natuurrampen. We kunnen ook denken aan moeders die zich door allerlei omstandigheden gedrongen voelen hun kind te vondeling te leggen.

We moeten de kinderen aan de hand van dit verhaal ook iets laten zien van de kracht van het geloof. Er is door het geloof meer te zien dan met het blote oog te zien is. Er worden door het geloof onmogelijke dingen gedaan, omdat de hoop en de verwachting op de Heere wordt gesteld.

We mogen de kinderen ook wijzen op het bijzondere van dit gebeuren. Het kind dat door de prinses wordt gered, zal de grootste vijand van haar

volk zal worden. Farao's dochter redt het leven van Farao's grootste bestrijder.

Zoals de twee vroedvrouwen Sifra en Pua het bevel van de Farao weigerden op te volgen, zo zijn het nu opnieuw twee vrouwen, 'de dochter van Levi' en 'de dochter van de Farao' die de Farao dwarsbomen. Ze zijn een middel in Gods hand.

Dit kind wordt het antwoord op gebeden van de verdrukte Joden. Dit kind wordt de redder van Israel. Wat blijkt ook hier dat Gods gedachten hoger zijn dan onze gedachten. Uiteindelijk is het niet de prinses die Mozes uit het water haalt. God Zelf is het Die Mozes bewaart en redt.

Er kan een vergelijking worden gemaakt tussen dit arkje waarin Mozes wordt gelegd en de grote ark van Noach. Beiden laten iets zien van het behoud wat er is temidden van het oordeel dat dreigt. Zo licht Christus' ark-zijn op. Het is zaak dat we ons geborgen weten in Hem, de Ark van het behoud.

Dit gedeelte laat ook iets zien van het belang om vroeg met de godsdienstige opvoeding te beginnen. Voor we het weten is de tijd daarvoor voorbij. Er is ook een parallel te trekken tussen de gebeurtenissen kort na de geboorte van Mozes en die kort na de geboorte van Jezus. Beiden worden op een wonderlijke manier gered uit de handen van een tiran die pasgeboren jongetjes liet doden.

b. Mozes vlucht (Ex. 2: 11-15)

UITLEG VAN DE TEKST

Tussen dit en het vorige gedeelte zit veertig jaar (vgl. Hand. 7: 23). Zowel in vers 10 als in vers 11 wordt gezegd dat Mozes 'groot geworden is'. Zo worden beide tekstgedeelten met elkaar verbonden. Mozes is dus een volwassen man geworden. Ondanks zijn opvoeding aan het Egyptische hof, voelt hij zich met zijn volksgenoten die nog steeds onderdrukt worden verbonden. Het is niet voor niets dat zijn volksgenoten hier broeders worden genoemd. We weten niet hoe Mozes wist dat hij een Israëliet was. Het kan zijn dat hem dat is verteld, daarnaast is het ook niet onmogelijk dat er herinneringen aan zijn peuterjaren zijn blijven hangen. In elk geval zorgt God ervoor dat hij zich met de verdrukte Israëlieten verbonden weet. Die verbondenheid zal zich daarin hebben geuit dat hij hen opzoekt. Tijdens zo'n bezoek ziet hij hoe een Egyptenaar, het zal om een toezichthouder gaan, een Israëliet slaat. Mozes neemt het voor zijn volksgenoot op en slaat, nadat hij goed om zich heen heeft gekeken, de Egyptenaar dood. Het li-

chaam van de Egyptenaar verstoopt hij in het zand. Een dag later zoekt Mozes zijn volk opnieuw op. Tot zijn grote verbazing ziet hij dat twee Israëlieten met elkaar vechten. Als Mozes de schuldige van dit gevecht aanspreekt, blijkt zijn bemoeienis niet op prijs te worden gesteld. Onbeschaamd vraagt hij hem of hij hun overste en rechter is. Er wordt gesuggereerd dat Mozes wel op doodslag uit zal zijn, net zoals hij de dag daarvoor de Egyptenaar heeft doodgeslagen. Als Mozes dat hoort, slaat de schrik hem om het hart. Als deze mannen weten dat hij een Egyptenaar heeft doodgeslagen, dan kan de Farao dat ook weten. Wat hij verborgen dacht te houden, is niet verborgen gebleven. Mozes trekt daaruit zijn conclusies en vlucht weg. Hij komt terecht in het land van de Midianieten. Deze Midianieten stammen af van Midian, de zoon van Abraham en Keturah. Dit nomadenvolk woont ten zuiden van Edom en ten oosten van de Golf van Akaba en de Rode Zee. In Midian aangekomen neemt hij plaats bij een bron.

TER OVERWEGING

In navolging van de Joodse traditie verdelen we het leven van Mozes in drie periodes van veertig jaar: in de eerste periode bevindt hij zich aan het hof van de Farao in Egypte, in de tweede periode is hij in Midian en in de derde periode treedt hij op als leider van de Israëlieten (zie ook Hand. 7, waarin die drie keer veertig jaar zichtbaar wordt gemaakt). Het doodslaan van de Egyptenaar moet niet enkel worden afgedaan als een daad van drift, daarvoor gaat Mozes te zorgvuldig te werk. In Hand. 7 wordt aangegeven dat Mozes de Egyptenaar met een vooropgezet doel doodsliep: 'En ziende één, die onrecht leed, beschermde hij hem, en wreekte de-

gene, dien overlast geschiedde, en versloeg de Egyptenaar. En hij meende, dat zijn broeders zouden verstaan, dat God door zijn hand hun verlossing geven zou; maar zij hebben het niet verstaan.' In de vertelling mag de nadruk worden gelegd op de geloofskeuze die Mozes doet. Mozes kiest niet voor de eer en de rijkdom van het Egyptische hof, maar hij kiest voor de smaadheid van het volk van God. Mozes moet daarin oog hebben gehad voor de beloften van God. Mozes ziet door het geloof op de vergelding des loons. Dit moet zo goed mogelijk geconcretiseerd worden. Ook wij hebben nogal wat keuzes te maken. Kiezen wij wat mooi lijkt en goed klinkt of laten we ons leiden door de Heere en Zijn Woord?

Opnieuw is er een parallel met het leven van Jezus. Zoals Mozes op de vlucht moet voor de Farao, hij wordt door hem met de dood bedreigd, zo moet Jezus later vluchten voor koning Herodes.

GELOOFSLEER

Mozes slaat de Egyptenaar dood en dat met een vooropgezette bedoeling. Stefanus zegt daarvan (Hand. 7: 25): 'En hij meende, dat zijn broeders zouden verstaan, dat God door zijn hand hun verlossing geven zou; maar zij hebben het niet verstaan.' Zie vraag en antw. 107 van de Heidelbergse Catechismus: 'Maar is het genoeg, dat wij onzen naaste, zoals tevoren gezegd is, niet doden?' 'Nee; want God, verbiedende den nijd, haat en toorn, gebiedt, dat wij onzen naaste liefhebben als onszelf, en jegens hem geduld, vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en alle vriendelijkheid bewijzen, zijn schade, zoveel als ons mogelijk is, afkeren, en ook onzen vijanden goed doen.'

